

LUND UNIVERSITY

Ekonomporträttet

Gustav Cassel

Carlson, Benny

Published in:
Ekonomisk Debatt

1989

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Carlson, B. (1989). Ekonomporträttet: Gustav Cassel. *Ekonomisk Debatt*, 17(2), 127-133.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Ekonomporträttet

BENNY CARLSON

Gustav Cassel

Visst brukar lovorden strömma över den som just dött. När Gustav Cassel 1945 gick ur tiden blev strömmen emellertid ovanligt strid. *Svenska Dagbladets* korrespondent i New York sammanfattade reaktionen ute i världen: "Cassel var otvivelaktigt Sveriges främste vetenskapsman och en av dess mest framstående män över huvud taget... På en lista av 12 stora världsnamn skulle Cassel säkerligen komma med" (*SvD* 18/1 1945). Ekonomer som Hayek och Keynes var – för en gångs skull – ense: Cassel hörde till de stora silhuetterna på 1900-talets national-ekonomiska scen (*SvD* 16 och 17/1 1945). Svenska berömdheter som Myrdal och Ohlin var ense om Cassels genialitet, men dolde inte att han på senare år kommit i otakt med utvecklingen (*SvD* 15/1 1945).

I själva verket var Cassel vid tiden för sin död inte längre en ekonom på modet. Lovorden var ekon från svunna glansdagar. På 20-talet hade han räknats som världens mest berömde nationalekonom. Med 30-talskrisens teoretiska och politiska omvälvningar hade hans stjärna dattat. Försättningen blev inte lustigare. Han kom, i den mån han inte blev bortglömd, att gå till historien som en ekonom som plagierat Walras och inte begripit sig på Keynes och Stockholmskolan och

som en högerman som med näbbar och klor slagits mot framväxten av Välfärdsverige. Än en gång besannades ordspråket: "The bigger they are, the harder they fall." Det var egentligen bara hans elever och teoretiska motståndare i Stockholmskolan, Myrdal, Ohlin och Lundberg, som gjorde sig möda att putsa upp bilden av Cassel för att återskänka den något av dess forna glans.

Varför gick då Cassel upp som en sol och ner som en pannkaka? Låt oss börja från början. Karl Gustav Cassel (född 1866, fadern grosshandlare i Stockholm, modern död när Gustav var liten) var stolt över sina anor. "Det sägs att jag härstammar från Sveriges två främsta nationalekonomer, Gustav Vasa och Louis De Geer" (Cassel [1940] s 11). Mest stolt var han emellertid över sin härstamning ur de svenska folkledens djup, över att han – åtminstone enligt Herman Lundborgs ras-karakteristik – personifierade den "nordiska typen".

Började som matematiker

Cassel började sin akademiska bana som matematiker, studerade för Gösta Mittag-Leffler och disputerade 1895. När han började tillämpa sina matematiska kunskaper på järnvägstariffer och skatteskalor var den nationalekonomiska vägen antradd. Med hjälp av ett stipendium från Lorénska stiftelsen begav han sig till Tyskland, där han under ett par år studerade för bl a Gustav Schmoller och Adolf Wag-

Fil dr BENNY CARLSON är verksam vid Ekonomisk-historiska institutionen, Lunds universitet.

ner, ledande namn inom tyska historiska skolan.

Den första terminens föreläsningar i värdelelära fyllde Cassel med vämjelse. "Under dessa veckor mognade mitt beslut att avskaffa hela värdeleläran och bygga upp en ekonomisk teori direkt på ett studium av prisbildningen", skriver han i sina memoarer (Cassel [1940] s 15). Sagt och gjort. I sin första ekonomisk-teoretiska uppsats, "Grundriss einer elementaren Preislehre" [1899], försökte han konstruera "skelettet till en prislära" utan någon värdelelära som grund och tog avstånd från såväl gränsnytte- som produktionskostnadsteorier. Styrkan hos olika behov kunde inte mätas direkt men behovens ekonomiska yttringar kunde mätas och måttstocken hette penningen. Knut Wicksell stod upp till gränsnyttelärans försvar och föreslog en alternativ måttenhet förknippad med högst konkret nytta, nämligen "den nytta, som ett par grovstövlar under ett år skänker en i Brandenburg levande i medelåldern stående jordbruksarbetare" (Wicksell [1900] s 580).

Inte ens detta infall lyckades rubba Cassels cirklar. När han i sin stora teori-bok *Theoretische Sozialökonomie* [1918] lade fram syntesen av sin ekonomiskteoretiska utveckling fram till första världskriget förklarade han (s V, 40-41) att han hela tiden följt riktlinjerna från "Grundriss". Den ekonomiska vetenskapen måste ta sin utgångspunkt i ett logiskt-deduktivt förfarande och gradvis närma sig verkligheten, men måste samtidigt ta sig uttryck i kvantitativt mätbara enheter. Den måttenhet människorna i "det praktiska livet" använde var penningen. Värden kunde därmed ersättas med pris och i stället för en värdelelära hade man en prislära. Wicksell slog på nytt bakut i sin mycket kritiska mastodontrecension (Wicksell [1919] s 197) av Cassels bok och påpekade att penningen som värdemätare gjort bankrutt. Cassel lät förstå att han fann försoken att befria värderingarna från penningskalornas föränderlighet be-

gripliga – men utsiktslösa (Cassel [1918] s 42). Det mesta man kunde uppnå var att återföra värderingarna på "en tänkt ideal penningskala" och tills vidare lämna frågan öppen hur denna skala stabiliseras i verkliga livet. Alltså: först gällde det att studera prisbildningens jämviktsmaskineri (relativpriserna), därefter kunde man ta sig an frågan om hur penningvärdet (den allmänna prisnivån) skulle stabiliseras.

Gunnar Myrdal ([1972] s 269), som själv kom att ta avstånd från gränsnytteläran, tyckte visserligen att hans lärofaders kritik av värdeteorierna var svag, men menade ändå att Cassels strävan att undvika metafysisk spekulation och komma fram till fakta och siffror "var ytterst värdefull för oss alla och påverkade oss i grunden". Närmare bestämt styrdes de yngre svenska ekonomerna bort från välfärdsekonomens irrgångar.

Ett oläkbart sår

Låt oss återvända till *Theoretische Sozialökonomie*. Överst i den hierarki av principer som regerade i denna bok tronade "knapphetsprincipen", med uppgift att skapa bästa möjliga överensstämmelse mellan behoven och de till buds stående medlen. "Knappheten är stor och Cassel är hans profet", förkunnade en kritiker (Gadolin [1923] s 112). Wicksell ([1919] s 197, s 200) kommenterade knapphetsprincipen med att en vara är knapp därför att den forekommer i ringa mängd i förhållande till behoven och att knappheten – liksom gränsnyttan – mäts genom styrkan av de närmaste otillfredsställda behoven. Knapphet och gränsnytta är alltså samma sak, förklarade Wicksell och tillade, att detta visste redan Walras – och det var dennes "mäktiga syntes, som i det hela ligger till grund för Cassels framställning af 'prisbildningens mekanism'". Med ett slag hade Cassel tillfogats ett oläkbart sår. De flesta bedömare av Cassels bok genom åren har hängt upp sig på myste-

riet att han byggt stommen till sin ekonomiska teori, sitt ekvationssystem, på Walras grund utan att nämna denne i så mycket som en fotnot. Myrdal ([1972] s 229-300) har försökt förklara mysteriet med att Cassel tidigt slutade hårdläsa teori, glömde vad han läst och endast behöll i sitt minne "vissa konstruktiva, systembildande idéer", som han så småningom kom att fatta som sina egna. Cassel påminde själv i sina memoarer (Cassel [1941] s 434-35) om att han nämnt Walras i "Grundriss", men förklarade att han därefter aldrig fått tid att läsa dennes arbeten, och försvarade naturligtvis originaliteten i sin egen konstruktion. Han hade valt att inte "betunga läsningen med redogörelser för andra författares meningar" utan koncentrerat sig på att jämföra sin konstruktion med "den tidens ojämförligt främsta teoretiska grundläggning", Marshalls *Principles*.

Alltnog. Prisbildningsmekanismen har enligt Cassel i en bytsekonomi till uppgift att realisera knapphetsprincipen genom att samtidigt begränsa efterfrågan med hänsyn till tillgångarna och reglera produktionen med hänsyn till efterfrågan. Normalt brukar man resonera som så att utbud och efterfrågan bestämmer priserna. Cassel vände på sätt och vis bak och fram på resonemanget. "Price for him was an organizing principle rather than the outcome of market forces" (Seligman [1962] s 568). Allt klåfingrande med denna ömtåliga mekanism, som dirigerade det ekonomiska livet på bästa sätt och mot allmän jämvikt, var följaktligen av ondo.

Inkomstfördelningen var naturligtvis ett utslag av denna mekanism, som i enlighet med knapphetsprincipen satte pris på de olika produktionsfaktorerna i form av kapitalränta, jordränta och arbetslön. Redan i boken *The Nature and Necessity of Interest* [1903], som tillkom under studier i England 1901-02, framställde Cassel räntan som ett pris bland andra, som bestäms av spararnas utbud och investerar-

nas efterfrågan, och tog därmed avstånd från Böhm-Bawerks vitt spridda och gränsnyttbaserade ränteteori.

Också Cassels penningteori behärskades av knapphetsprincipen: knappheten på betalningsmedel bestämmer penningvärdet. Enligt detta kvantitetsteoretiska resonemang bestäms alltså den allmänna prisnivån av penningmängden. I en artikel "Om förändringar i den allmänna prisnivån" i *Ekonomisk Tidskrift* 1904 hade Cassel studerat tillväxten i världens guld-förråd under 1800-talet, beräknat den "normala" guldmängd som vid en genomsnittlig tillväxt borde finnas vid varje tidpunkt, fastställt den faktiska guldmängdens avvikelse från den "normala" och därmed försökt visa hur mycket av variationerna i prisnivån som berodde på variationer i guldförsörjningen. Detta arbete blev utgångspunkten för konstruktionen av en "likformigt framåtskridande" ekonomi, till vilken vi strax återkommer.

Talesman för det rena förnuftet

I Cassels stora syntes ingick också en mängd andra arbeten från tiden före första världskriget – om socialism, stat, skatter, socialpolitik, monopol, kriser. Innan vi går in på dessa frågor är det emellertid lämpligt att ta fram en politisk etikett. Cassel kände sig visserligen som talesman för ett slags rent förnuft, höjt över klassintressena, men hade inte desto mindre en allmänpolitisk uppfattning. Han bekände sig till liberalismen. "Alltifrån början av min nationalekonomiska verksamhet hade jag dromt om och arbetat för en utveckling av liberalismen mot högre ekonomisk insikt och klarare socialpolitisk uppfattning", skriver han i memoarerna (Cassel [1940] s 151). Från 1880-talet bar han en pragel av kulturradikalism och socialreformatorisk liberalism, medan 90-talet genomsyrade honom med nationellt framstegstänkande. Vid sekel-skiftet kom han i kontakt med några för

framtiden viktiga inspirationskällor, dels tysk "katedersocialism" (Schmoller, Wagner), dels engelsk fabianism (makarna Webb). Av dessa olika krafter formades en liberal med såväl radikala som konservativa drag som drömde om ett starkt parti som skulle stå över klassintressena, mellan högern och socialdemokratin, och representera det gemensamma, nationella intresset.

Vari bestod då detta gemensamma intresse? Jo, i "framåtskridande". Cassels ställningstagande i många frågor kan bara förstås om man tar hänsyn till den enorma vikt han fäste vid detta begrepp, i hans användning en synonym för ekonomisk tillväxt, som i sin enklaste form kunde tänkas äga rum i "den likformigt framåtskridande hushållningen" (ett första steg i övergången från en stationär ekonomi till en ekonomi i tillväxt), där produktion, sparande och kapitalbildning ökar i samma proportion som befolkningen. Cassel räknade med tre procent tillväxt per år i en normal kapitalistisk ekonomi, vilket betydde en fördubbling av inkomster och kapital varje kvartssekel. Mot detta väldiga framåtskridande, som på sikt skulle skänka välstånd åt alla och envar, tycktes de fördelningspolitiska striderna futtiga, för att inte säga farliga. En (socialdemokratisk) politik som gick ut på att ta från de rika och ge till de fattiga skulle minska sparandet, kapitalbildningen och tillväxten och fördroja uppnåendet av allmänt välstånd. Sentida bedömare (Seligman [1962] s 574, Lundberg [1967] s 2 och [1984] s 59) har konstaterat att Cassel med sin tillväxtmodell föregrep vad som flera årtionden senare skulle bli känt som Harrod-Domar-modellen.

Cassels ekonomiska och politiska ambitioner runt sekelskiftet framgick tydligt av boken *Socialpolitik* [1902], som fick stor betydelse för den borgerliga opinionens socialpolitiska uppvaknande. Han visade här, i sin bristande tilltro till liberalismens atomistiska samhällssyn och den fria konkurrensen, tydlig påverkan

från tyska historiska skolan. Socialpolitiken ingick i hans arsenal av tillväxtbefrämjande instrument och huvudtanken var att arbetarklassens läge måste förbättras för att dess effektivitet som produktionsfaktor skulle öka. Här hade såväl Kooperationen som fackföreningarna och staten sina uppgifter att fylla.

Konkurrerade med Wicksell

Cassel hade 1901 konkurrerat med Wicksell om en professur i nationalekonomi med finansrätt i Lund; det blev en rätt pinsam historia som slutade med att Cassel återtog sin ansökan. Några år senare var emellertid hans tur kommen och han blev 1904 professor i nationalekonomi med finansvetenskap vid Stockholms högskola. Här fanns mycket att göra och Cassel ägnade sig fram till 1920 åt reformarbete rörande beskattningen och statsbudgeten, bl a som sakkunnig i en rad statliga utredningar. Den viktigaste principen var för honom att skatterna måste läggas så att de inte hindrade tillväxten. I linje med denna "tillväxtprincip" låg också hans speciella skötebarn före första världskriget, idén om en jordvärdestegringskatt, tänkt att gå ut över tomt- och hyresspekulation i städerna. Inspirationen kom främst från Tyskland och grundtanken var att det allmänna bor lägga beslag på inkomster som emanerar ur spekulation och inte ur produktivt arbete. Cassels kampanj lyckades sätta det politiska maskineriet i rörelse, men ledde inte till några praktiska resultat.

Också tullpolitiken betraktade Cassel som ett medel som stod till statens forfarande för att styra näringslivet i syfte att nå kollektiva eller nationella mål som inte skulle uppnås spontant på den fria marknaden. Staten skulle närmare bestämt med uppfostringstullars hjälp leda näringslivet i industriella banor. Återigen stod tillväxten i fokus och återigen fick Cassel såväl teoretisk (List) som praktisk inspiration från Tyskland.

Med en artikel i *Ekonomisk Tidskrift* 1901 om "Kartell- och trustväsendet från socialekonomisk synpunkt" var Cassel något av en pionjär i den svenska monopoldebatten. Företagarens oförmåga att överblicka marknaden, stordriftsfördelar vid nyetableringar och överetableringar i högkonjunktur tenderade att leda till överproduktion och prisfall. Följden blev att företagen sökte reglera konkurrensen genom karteller och truster. Monopolen kunde reglera produktionen i överensstämmelse med efterfrågan bättre än den fria konkurrensen och de kunde bättre tillgodogöra sig stordriftsfördelarna. De kunde visserligen utöva makt mot arbetare och konsumenterna men Cassel tycks närmast ha förlitat sig på att maktfullkomliga monopol skulle framkalla motverkande krafter.

Cassels konjunkturteori hade emellertid inget med överproduktion eller underkonsumtion att göra. Tvärtom. Hans förklaring till konjunkturvågorna, som har sin upprinnelse i "Om kriser och dåliga tider" i *Ekonomisk Tidskrift* 1904 och breddas i *Theoretische Sozialökonomie*, utgår från en kamp mellan viljan till kapitalbildning, och därmed framåtskridande, och knappheten på sparmedel. I en analys av konjunktursvängningarna för perioden 1870-1914 kom Cassel fram till att konjunkturrörelsen var en vågrörelse i produktionen av fast realkapital som uppstod ur växel-spelet mellan å ena sidan företagarnas investeringsplaner och å andra sidan räntan, materialpriserna och lönerna. Kriserna hade inget med överproduktion att göra utan uppstod därför att företagen när de gjorde upp sina investeringsplaner överskattade tillgången på sparmedel. Denna analys, som allmänt anses inspirerad av Tugan-Baranovskij och Arthurs Spiethoff och som föregriper Hayek, har av Erik Lundberg [1973] bedömts vara "ett av Cassels förnämsta bidrag till ekonomisk forskning". Det har också förekommit påpekanden (Seligman [1962] s 574, Lundberg [1967] s 5) om att

Cassel, i sin betoning av att svängningar i efterfrågan kommer att leda till kraftigare svängningar i produktionsvarusektorn än i konsumtionsvarusektorn, visat på acceleratorprincipen.

Från eldare till bromsare

Strax före och under första världskriget blev Cassels politiska hållning mera utpräglad ekonomiskt liberal. Samtidigt anammade högern den ekonomiska liberalismen och Cassel kom därför att stå högern nära. Den socialpolitiskt radikala och fackföreningsvänliga attityden ersattes av hätska utfall mot understöd, subventioner, "fackföreningsmonopolism", progressiva skatter och socialism. Titlarna på ett par skrifter talar för sig själva: *Socialism eller framåtskridande* [1928] och *Understödspolitikens urartning* [1930]. Om Cassels uppmärksamhet i yngre dar var riktad mot arbetet, vars effektivitet tycktes hotad av kapitalets övermakt, så var den på äldre dar riktad mot kapitalet, vars effektivitet tycktes hotad av arbetarklassens frammarsch.

Samtidigt som Cassel på den inrikespolitiska scenen förvandlades från eldare till bromsare tog han på allvar klivet ut på den internationella scenen. Han framträdde som penning- och valutapolitisk expert på de internationella toppmötena – Bryssel 1920, Genua 1922, Genève 1927, London 1933 – och under otaliga föredragsresor till Tyskland, England och – i trots av sin stora skräck för sjösjuka – till USA 1928; som höjdpunkten på Cassels karriär brukar räknas när han under applåder presenterades för USAs representanthus som "världens främste nationalekonom" (*SvD* 21/5 1928). Den oerhörda flora av memoranda, föredrag, yttranden och artiklar som denna verksamhet avsatte låter sig tyvarr inte sammanfattas. Man kan bara notera att den kretsade kring en kamp mot skadeståndskraven på Tyskland och för en återgång till guldmyntfoten i avsikt att lägga en stabil

grund för världens penningväsen.

Inte minst bidrog den sköpkraftsparitetsteorin till Cassels berömmelse. Teorin lanserades första gången i ett föredrag 1918 och syftade till att korrigera en utbredd föreställning att växelkursernas förändringar berodde på krigets omvälvningar och måste återgå till sina förkrigs-lägen. Växelkursernas nya lägen, förklarade Cassel, berodde på förändringar i valutornas inre värden, i deras köpkraft. Valutornas inre köpkraft bestämdes i sin tur i det långa loppet av penningmängden. Cassels kritiker menade att teorin varken var ny – utan känd sen Ricardos dagar – eller korrekt. Cassel ([1940] s 262-63) försvarade sig mot den första typen av kritik med att Ricardos teori gällt guldvalutor medan hans egen gällde alla slags valutor och tillade att ny var "varje tanke som väsentligen avviker från föreställningssätt som äro allmänt rådande vid den tid då den framträder". Mot den andra typen av kritik försvarade han sig med att det först gällde att förklara växelkursernas rörelser i deras huvuddrag, sen kunde man övergå till att analysera avvikelserna från dessa huvuddrag. Liknande försvar för teorin har framförts av bl a Ohlin [1954] och Lundberg [1967].

Kampen mot "den nya ekonomin"

Trettiotalskrisen innebar att tron på en återgång till förkrigstidens guldmyntfotsbaserade och förhållandevis ekonomiskt liberala värld knäcktes. En våg av planhushållning, protektionism och krispolitik sköljde över världen. Cassel försökte stå emot. Han spelade en framträdande roll i planhushållningsmotståndet. Han var visserligen ingen renlärig frihandlare men tyckte att protektionismen i slutet av 20-talet gick för långt – se tex hans memorandum till Genève-konferensen 1927 – och motsatte sig jordbruksprotektionismen; när han 1930 kritiserade regeringen Lindmans planer på höjda spannmålstullar stämplades han som avfalling från högerlinjen.

Kampen mot "den nya ekonomin", i form av såväl Stockholmsskolans (Myrdal, Ohlin, Lindahl, Lundberg m fl) och Keynes' teorier som av socialdemokratins praktik, kom att ta mycket av Cassels kraft under de sista 20 åren av hans liv. Enligt Cassel var trettiotalskrisen en deflationskris, som hade sin upprinnelse i krigsskadestånd och guldhunger, och som utlöstes av en åtstramning i den amerikanska penningpolitiken (jfr Jonung [1981]). Likheten med Milton Friedmans krisförklaring tre årtionden senare är uppenbar. Det naturliga motmedlet var för Cassel expansiv penningpolitik. Han förnekade på teoretiska grunder möjligheten av att staten kunde öka efterfrågan och skapa arbetstillfällen utan att dra resurser från andra områden och skapa arbetslöshet där. Han fortsatte att göra teoretiskt motstånd fram till sin död men retirerade ändå gradvis och kom i ökad utsträckning att förlita sig på praktiska invändningar som att offentliga arbeten till marknadslöner riskerar att bli permanenta, att staten inte klarar "timingen" i konjunkturpolitiken och att underskotten i statsbudgeten hotar att skena i väg. Hans främsta invändning mot Keynes' *General Theory* var att teorin inte var allmän; den utgick inte från en normal tillväxtekonomi utan från den anemiska brittiska kristidsekonomin.

"Den nya ekonomin" avgick med segern och Cassel framstod länge som en förlorare, som inte haft vett att kasta in handduken. Från 70- och 80-talens horisont, när keynesianismen hamnat i svårigheter och en monetaristisk reaktion gjort sig gällande, ter han sig inte längre lika besegrad. Han hade dessutom stort inflytande på 30-talets penningpolitik – så gick hans penningpolitiska program igen bl a i den rekommendation som utfärdades våren 1933 om att målet för en självständig svensk penningpolitik skulle vara en måttlig prisstegring. Detta har sitt intresse mot bakgrund av diskussionen om finans- respektive penningpolitikens betydelse för

den svenska ekonomins återhämtning.

Vilka övriga faktorer bidrog då till Cassels "fall"? Hans berömmelse vilade till stor del på förmågan att formulera enkla och pedagogiska inlägg i de penning- och valutapolitiska diskussioner som stod överst på världens ekonomiskpolitiska dagordning under 20-talet. När denna dagordning i ett slag ändrades innebar det att Cassel ströks från talarlistan. Samtidigt innebar 20-talet en renässans för den ekonomiska liberalismen och Cassel följde som en av ideologerna bakom renässansen dess rörelse till toppen och följde med i dess fall. Att han så gärna arbetade med frågorna för dagen gav hans verksamhet som teoretiker en prägel av realism, men gjorde honom känslig för förändringar i verkligheten; han blev "konjunkturkänslig". Hans ganska ogenerade sätt att blanda samman vetenskap och politik gav honom måhända politiska vänner för stunden men knappast (explicita) vetenskapliga anhängare för framtiden. Hans egen, kanske smått naiva, önskan att framstå som originell (att inte hänvisa till föregångare) och berömd (de självförhålligande memoarerna) bidrog till att hans rykte blev skamfilat (jfr Montgomery [1947] s 540-41 och Lundberg [1967] s 5-6).

Om Cassels betydelse som ekonomisk teoretiker för en tid blev överskattad så har å andra sidan hans betydelse under många år som opinionsbildare i ekonomiskpolitiska frågor blivit underskattad. Han skrev under närmare ett halvsekel omkring 1 500 artiklar i *Svenska Dagbladet* och medverkade regelbundet i tidskrifter som *Skandinaviska Bankens Kvartalsskrift* (ca 100 artiklar), *Ekonomisk Tidskrift* (ca 30 artiklar) och *Sunt Förnuft* (ca 30 artiklar); för att nu inte tala om den spridning hans artiklar och uttalanden fick i internationella tidningar och tidskrifter.

Låt oss avsluta denna exposé där den började, vid Cassels dödsbädd. Hans sista ord (återgivna av Giöbel-Lilja [1948]

s 368) vittnar om att han ända till slutet drömde om att i stor stil bringa reda i världens trassliga affärer: "Världssvalutan..."

Referenser

- Bagge, G, [1926], "Professor Cassels vetenskapliga garning". *SvD* 20/10.
- Brisman, S, [1926], "Gustav Cassel som ekonomisk folkuppfostrare". *Sunt Förnuft*, november.
- Carlson, B, [1988], *Staten som monster. Gustav Cassels och Eli F Heckschers syn på statens roll och tillväxt*. Lund.
- Cassel, G, [1901], "Kartell- och trustvasendet från socialekonomisk synpunkt". *Ekonomisk Tidskrift*, Årg 3, ss 32-50.
- [1902], *Socialpolitik*. Stockholm.
- [1903], *The Nature and necessity of Interest*. London.
- [1904], "Om kriser och dåliga tider". *Ekonomisk Tidskrift*, Årg 6, s 21-42, 51-81.
- [1904], "Om förändringar i den allmänna prisnivån". *Ekonomisk Tidskrift*, Årg 6, s 311-31.
- [1918], *Theoretische Sozialökonomie*. Leipzig.
- [1927], *Memorandum till den internationella ekonomiska konferensen i Genève*. Stockholm.
- [1928], *Socialism eller framdiskridande*. Stockholm.
- [1930], *Understödspolitikens urartning*. Stockholm.
- [1940-41], *I fornuftets tjänst I-II*. Stockholm.
- Gadoln, C A J, [1923], "Kring Cassels prislara". *Ekonomiska Samsfundets Tidskrift*, Häfte 1, s 97-114.
- Giöbel-Lilja, I, [1948], *Gustav Cassel. En livsskildring*. Stockholm.
- Jonung, L, [1981], "The Depression in Sweden and the United States". I Brunner, K (red), *The Great Depression Revisited*. Boston.
- Lundberg E, [1967], "Gustav Cassels insatser som nationalekonom". *Skandinaviska Bankens Kvartalsskrift*, Årg 48, s 1-6.
- Lundberg, E, [1973], "Vår mest kände nationalekonom". *SvD* 16/4.
- Lundberg, E, [1984], *Kriserna och ekonomerna*. Stockholm.
- Montgomery, A, [1947], "Gustav Cassel 1866-1945". *Economic Journal*, Vol LVII, s 532-42.
- Myrdal, G, [1972], *Vetenskap och politik i nationalekonomin*. Stockholm.
- Ohlin, B, [1927], "Karl Gustav Cassel", *Svenskt biografiskt lexikon*. Stockholm.
- Ohlin, B, [1954], "Porträtt av Gustav Cassel". *Stockholms-Tidningen* 20/4.
- Seligman, B, [1962], *Main Currents in Modern Economics. Economic Thought Since 1870*. New York.
- Silverstolpe, G W, [1944], "Gustav Cassel", *Svenska män och kvinnor*. Stockholm.
- Wicksell, K, [1900], "Zur Verteidigung der Grenznutzenlehre". *Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft*. Tübingen 1900. Årg 56, s 577-91.
- Wicksell, K, [1919], "Professor Cassels nationalekonomiska system". *Ekonomisk Tidskrift*, Årg 21, s 195-226.